

Problemele sistemului cercetării din România: Rezultate ale unui sondaj realizat în rândul cercetătorilor

Răzvan Florian, Nicoleta Florian
Asociația Ad Astra a cercetătorilor români
www.ad-astra.ro

1 Introducere

Materialul de față prezintă rezultatele unui chestionar realizat în rândul cercetătorilor români, care a avut drept scop identificarea problemelor pe care aceștia le întâmpină în relația cu organismele guvernamentale care administrează cercetarea. Chestionarul a fost realizat în cadrul proiectului „Transparență și obiectivitate în administrarea cercetării din România”, proiect finanțat de Uniunea Europeană prin programul PHARE și derulat de asociația Ad Astra a cercetătorilor români.

Chestionarul a putut fi completat online în perioada 15 octombrie – 18 noiembrie 2006 și a fost completat de 165 de oameni de știință români. Chestionarul a fost anunțat prin trimiterea unui mail tuturor oamenilor de știință înscriși voluntar pe site-ul web Ad Astra, precum și unor alți cercetători români cu rezultate de relevanță internațională ale căror adresă email a fost găsită pe internet, în total aproximativ 2000 de persoane. De asemenea, este probabil ca o parte dintre persoanele anunțate direct să fi trimis informația privind chestionarul și unor alte persoane.

2 Rezultate

2.1 Principalele probleme ale cercetării

Cercetătorii au fost rugați să identifice principalele probleme ale sistemului cercetării din România, răspunzând la următoarele întrebări:

- *Care credeți că sunt cele mai importante probleme ale organizării sistemului de cercetare din România?*
- *Care credeți că sunt cele mai importante probleme ale programelor guvernamentale românești de finanțare a cercetării?*
- *Care sunt cele mai importante probleme cu care vă confrunțați în activitatea dvs. de cercetare, legate de organizarea instituției dvs. (dacă lucrați în țară)?*

Cercetătorii au putut da răspunsuri în format liber la aceste întrebări. Nu au fost stabilite opțiuni de răspunsuri, pentru a da respondenților prilejul de a se exprima liber și pentru a nu influența răspunsurile acestora și temele abordate. Ulterior, răspunsurile au fost supuse unei analize tematice, în sensul că din răspuns oferit de fiecare cercetător au fost extrase principalele probleme/idei/aspecte abordate. După identificarea principalelor aspecte menționate de către fiecare respondent în parte, s-a recurs la procedura de identificare a problemelor/aspectelor comune pe care aceștia le-au abordat, realizându-se o ierarhizare și clasificare a acestora în probleme și teme majore, după cum se poate observa mai jos.

Problemele care au fost cel mai des menționate de oamenii de știință au fost:

Problema	Număr respondenți	Procent din totalul respondenților
Modalitățile de finanțare nu recompensează calitatea și performanța, lipsa încrederii în criteriile de acordare a fondurilor	81	49%
Evaluarea subiectivă, lipsa unor criterii obiective și bazate exclusiv pe calitate și performanță în evaluare	77	47%
Birocrația excesivă, inflexibilă și inutilă, formalitățile descurajante	77	47%
Proasta organizare actuală și proasta administrare a structurilor sistemului, lipsa unei coerențe în organizare	62	38%
Subfinanțarea sistemului, insuficiența fondurilor alocate	56	34%
Lipsa unei strategii/viziuni pentru viitorul cercetării	54	33%
Incompetența factorilor decizionali, a managementului; lipsa competenței științifice a persoanelor din conducere	41	25%
Lipsa dotărilor corespunzătoare, probleme de infrastructură și logistică	41	25%
Inflexibilitate în cheltuirea și administrarea fondurilor	40	24%
Incompetența evaluatorilor, lipsa evaluatorilor internaționali	36	22%
Sistemul ineficient și absurd al achizițiilor publice	34	21%
Lipsa de transparență în procesul de finanțare	33	20%
Lipsa unei mase critice de cercetători pentru cercetare colaborativă	33	20%
Criteriile de avansare nu respectă principiul competenței și calității, promovează cantitatea și nu calitatea	31	19%
Lipsa unei strategii de motivare și păstrare în țară a cercetătorilor valoroși	29	18%
Incompetența personalului administrativ, inexistența unui personal de calitate suficient	27	16%
Corupția din sistem, existența șantajului, încurajarea imposturii	26	16%
Calitatea slabă a cercetătorilor, pregătirea slabă a cadrelor didactice și doctoranților	25	15%
Plasarea în poziții cheie a unor persoane ce demotivează valoarea și promovează corupția, impostura, nepotismul	23	14%
Lipsa surselor de informare: lipsa accesului la reviste importante, lipsa fondurilor din biblioteci pentru plata unor abonamente la reviste importante	21	13%
Absența evaluării rezultatelor finale ale proiectelor finanțate prin granturi (evaluarea post-grant)	17	10%
Lipsa respectului și a interesului societății și a politicienilor pentru cercetare și știință de calitate	14	8%
Lipsa de cooperare și infatuarea personalului administrativ	13	8%

Problema	Număr respondenți	Procent din totalul respondenților
Problema criteriilor de evaluare care promovează cantitatea în detrimentul calității: echivalarea articolelor ISI cu articole în reviste românești, obligativitatea scrierii de cărți pentru promovări	12	7%
Lipsa caracterului aplicabil al științei, neancorarea cercetării la cerințele reale ale economiei și societății	11	7%
Mentalitatea rigidă și retrogradă definită prin superficialitate și dezinteres pentru performanță și valoare	10	6%

Temele majore în care se încadrează principalele probleme ale sistemului cercetării din România, menționate de cei care au răspuns la chestionar, sunt:

- Proasta organizare a sistemului de cercetare, temă abordată de 72% dintre respondenți;
- Problema evaluării subiective, temă abordată de 68% dintre respondenți;
- Birocrația, temă abordată de 50% dintre respondenți;
- Subfinanțarea și lipsa resurselor, temă abordată de 49% dintre respondenți;
- Problemele resurselor umane, temă abordată de 41% dintre respondenți.

Gruparea pe teme a problemelor este prezentată în tabelul de mai jos:

Tema / Problema	Număr respondenți	Procent din totalul respondenților
Proasta organizare a sistemului	119	72%
Proasta organizare actuală și proasta administrare a structurilor sistemului, lipsa unei coerențe în organizare	62	38%
Lipsa unei strategii/viziuni pentru viitorul cercetării	54	33%
Incompetența factorilor decizionali, a managementului; lipsa competenței științifice a persoanelor din conducere	41	25%
Lipsa de transparență în procesul de finanțare	33	20%
Lipsa unei strategii de motivare și păstrare în țară a cercetătorilor valoroși	29	18%
Corupția din sistem, existența șantajului, încurajarea imposturii	26	16%
Plasarea în poziții cheie a unor persoane ce demotivează valoarea și promovează corupția, impostura, nepotismul	23	14%
Lipsa respectului și a interesului societății și a politicienilor pentru cercetare și știință de calitate	14	8%
Lipsa aplicabilității cercetărilor, lipsa adaptării cercetării la contextul internațional, la cerințele reale ale economiei și societății	11	7%
Problema evaluării	113	68%
Modalitățile de finanțare nu recompensează calitatea și performanța, lipsa încrederii în criteriile de acordare a fondurilor	81	49%
Evaluarea subiectivă, lipsa unor criterii obiective și bazate exclusiv pe calitate și performanță în evaluare	77	47%
Incompetența evaluatorilor, lipsa evaluatorilor internaționali	36	22%
Criteriile de avansare nu respectă principiul competenței și calității, promovează cantitatea și nu calitatea	31	19%

Tema / Problema	Număr respondenți	Procent din totalul respondenților
Absența evaluării rezultatelor finale ale proiectelor finanțate prin granturi (evaluarea post-grant)	17	10%
Problema criteriilor de evaluare care promovează cantitatea în detrimentul calității: echivalarea articolelor ISI cu articole în reviste românești, obligativitatea scrierii de cărți pentru promovări	12	7%
Birocrația	83	50%
Birocrația excesivă, inflexibilă și inutilă, formalitățile descurajante	77	47%
Inflexibilitate în cheltuirea și administrarea fondurilor	40	24%
Sistemul ineficient și absurd al achizițiilor publice	34	21%
Subfinanțarea și lipsa resurselor	81	49%
Subfinanțarea sistemului, insuficiența fondurilor alocate	56	34%
Lipsa dotărilor corespunzătoare, probleme de infrastructură și logistică	41	25%
Lipsa surselor de informare: lipsa accesului la reviste importante, lipsa fondurilor din biblioteci pentru plata unor abonamente la reviste importante	21	13%
Probleme legate de resursele umane	67	41%
Lipsa unei mase critice de cercetători pentru cercetare colaborativă	33	20%
Incompetența personalului administrativ, inexistența unui personal de calitate suficient	27	16%
Calitatea slabă a cercetătorilor, pregătirea slabă a cadrelor didactice și doctoranților	25	15%
Lipsa de cooperare și infatuarea personalului administrativ	13	8%
Mentalitatea rigidă și retrogradă definită prin superficialitate și dezinteres pentru performanță și valoare	10	6%

2.2 Gradul de corectitudine al competițiilor de granturi

La întrebarea „Cât estimați că este gradul de corectitudine al competițiilor de granturi la nivel național finanțate din fonduri publice (CEEX, PNCDI, CNCIS, granturile Academiei)?”, oamenii de știință au dat următoarele răspunsuri:

Grad de corectitudine	Procentaj din cei care au răspuns la întrebare	Procentaj din din cei care au răspuns la întrebare și care au condus proiecte în calitate de director sau responsabil de proiect
Sub 25% corecte	23%	24%
Între 25% și 50% corecte	33%	38%
Între 50% și 75% corecte	24%	27%
Peste 75% corecte	4%	6%
Nu știu	15%	6%

Astfel, 56% dintre cei care au răspuns la întrebare consideră că gradul de corectitudine al competițiilor de granturi finanțate din fonduri publice este de sub 50%, și doar 28% dintre respondenți consideră că

competițiile sunt mai mult de 50% corecte. Chiar și respondenții care au beneficiat direct de finanțarea proiectelor, în calitate de directori sau responsabili de proiect, consideră, în majoritate, că gradul de corectitudine al competițiilor este de sub 50%.

2.3 Părerea față de relevanța revistelor științifice românești

La întrebarea „*În prezent se fac în România avansări în funcții universitare sau de cercetare, sau decontarea unor granturi, pe baza articolelor publicate în reviste românești fără recunoaștere internațională, chiar și în afara domeniilor științifice cu specific local. Care este părerea dumneavoastră despre acest lucru?*”, oamenii de știință au dat următoarele răspunsuri:

Părere	Procentaj din cei care au răspuns la întrebare	Procentaj din cei care au răspuns la întrebare și care au publicat articole indexate ISI sau au înregistrat brevete internaționale în ultimii 3 ani
Cred că este bine să fie așa	7%	2%
Nu cred că este bine să fie așa	84%	92%
Nu știu	9%	5%

Se remarcă faptul că marea majoritate a oamenilor de știință chestionați nu consideră articolele publicate în reviste științifice românești ca fiind relevante pentru evaluări.

2.4 Părerea despre evaluatorii străini

La întrebarea „*În prezent, evaluatorii proiectelor de cercetare depuse spre finanțare în cadrul competițiilor naționale sunt în totalitate români. Considerați că dacă evaluatorii ar fi preponderent străini ar crește semnificativ gradul de corectitudine al competițiilor de proiecte?*”, respondenții au dat următoarele răspunsuri:

Răspuns	Procentaj din cei care au răspuns la întrebare	Procentaj din cei care au răspuns la întrebare și care au publicat articole indexate ISI sau au înregistrat brevete internaționale în ultimii 3 ani
Da	65%	67%
Nu	16%	13%
Nu știu	19%	20%

Se remarcă faptul că majoritatea respondenților sunt favorabili utilizării evaluatorilor străini în competițiile de granturi.

2.5 Sprijinul aparatului administrativ al instituției

La întrebarea „*În ce măsură conducerea și aparatul administrativ al instituției dvs. vă ajută în desfășurarea activității de cercetare?*”, oamenii de știință au dat următoarele răspunsuri:

Păreră	Procentaj din cei care au răspuns la întrebare și care lucrează în România	Procentaj din cei care au răspuns la întrebare și care lucrează în străinătate
Sprijină desfășurarea activității în condiții bune	30%	80%
Nu influențează desfășurarea activității	35%	10%
Îngreunează desfășurarea activității de cercetare	35%	10%

Este surprinzător faptul că aparatul administrativ al instituțiilor în care lucrează oamenii de știință din România mai mult îngreunează desfășurarea activității de cercetare, în cea mai mare parte a cazurilor, decât o sprijină.

3 Date demografice despre respondenți

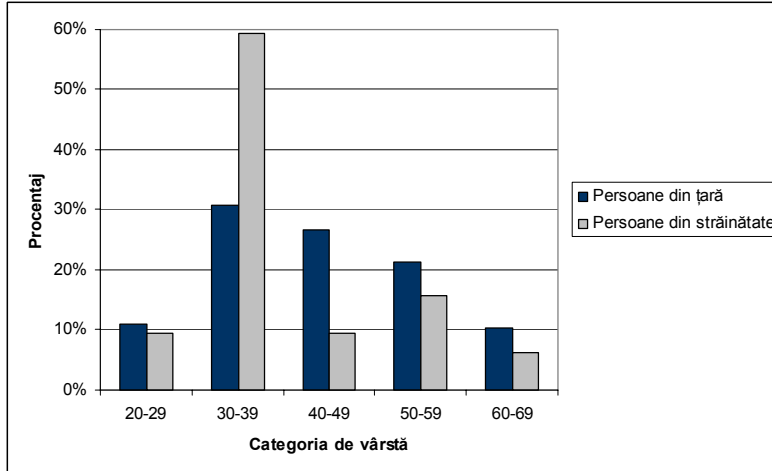
Chestionarul a fost completat de 165 de cercetători români, dintre care 131 (79%) lucrează în țară și restul în străinătate.

Respondenții provin din următoarele tipuri de instituții:

Tipul instituției	Procentaj din respondenții care lucrează în România	Procentaj din respondenții care lucrează în străinătate
Universitate de stat	69%	33%
Institut Național de Cercetare Dezvoltare	12%	33%
Institut sau centru al Academiei Române	14%	3%
Instituție medicală	1%	6%
Societate comercială	2%	6%
Universitate privată	0%	0%
Organizație nonprofit	0%	6%
Institut sau centru al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură	0%	3%
Alt tip	2%	9%

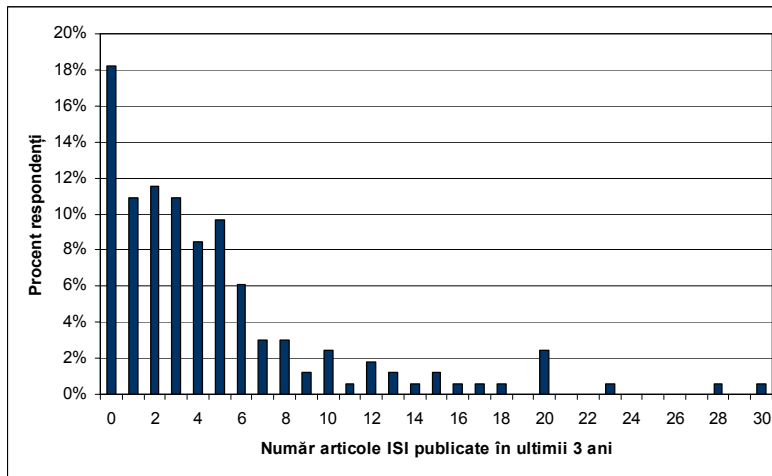
Faptul că unii respondenții care declară că lucrează în străinătate declară că instituția în care lucrează este de tipul „Institut sau centru al Academiei Române” sau „Institut sau centru al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură” ar putea fi explicat de faptul că au ales, prin analogie, tipul de instituție cel mai apropiat de tipul instituției în care lucrează în realitate în străinătate, sau că au menționat tipul instituției în care au lucrat anterior în țară.

Distribuția vârstelor respondenților este prezentată în figura următoare:

Se observă, ca și în cazul unor studii anterioare¹, faptul că oamenii de știință români care lucrează în străinătate au în majoritate vârste cuprinse între 30-39 ani, în contrast cu distribuția vârstelor celor care lucrează în țară.

82% dintre respondenți au publicat cel puțin un articol indexat ISI în ultimii 3 ani. Distribuția numărului de articole ISI publicate de persoanele chestionate în ultimii 3 ani este prezentată în figura următoare:

6% dintre respondenți dețin brevete acordate de oficiile din SUA, UE, Japonia, și 11% din respondenți dețin brevete acordate de OSIM.

Respondenții provin din următoarele domenii științifice:

Domeniu științific	Procentaj din respondenți
Matematică	21%
Fizică	13%
Chimie	10%

¹ R. Florian, Migrația cercetătorilor români: Situația actuală, cauze, soluții. *Ad Astra* 3 (2), 2004. http://www.ad-astra.ro/journal/6/florian_migratia.pdf

Domeniu științific	Procentaj din respondenți
Informatică	9%
Biologie	8%
Geografie	1%
Geologie	1%
Știința mediului	2%
Științe ingineresti	15%
Arhitectură și urbanism	0%
Medicină și farmacie	10%
Științe agricole și silvice	2%
Medicină veterinară	1%
Economie și afaceri	1%
Psihologie, științe ale educației	1%
Sociologie, științe politice, jurnalism	0%
Filosofie, religie	0%
Lingvistică și literatură	0%
Istorie, studii culturale, folclor	2%
Drept	0%
Arte	0%
Științele sportului	1%
Alt domeniu	3%

Respondenții au următoarele titluri didactice sau grade științifice:

Titlu didactic / grad științific	Procentaj din respondenți
Profesor universitar	25%
Conferențiar universitar	11%
Lector universitar / șef lucrări	17%
Asistent universitar	8%
Cercetător științific gradul I	10%
Cercetator științific gradul II	6%
Cercetător științific gradul III	5%
Cercetător științific	8%
Asistent de cercetare științifică	1%
Inginer de dezvoltare tehnologică gradul I	0%
Inginer de dezvoltare tehnologică gradul II	0%
Inginer de dezvoltare tehnologică gradul III	0%
Inginer de dezvoltare tehnologică	0%
Altul	9%

54% din oamenii de știință chestionați au participat la proiecte de cercetare finanțate prin programe guvernamentale (CEEX, PNCDI, CNCSIS, etc.) în calitate de director de proiect sau responsabil de proiect, și 29% au participat doar în calitate de membru al echipei de cercetare.

4 Concluzii

Chestionarul realizat relevă principalele probleme ale sistemului cercetării din România. Aceste probleme țin de proasta organizare a sistemului, evaluarea subiectivă a activității de cercetare, birocrația, subfinanțarea și lipsa resurselor, calitatea slabă a resurselor umane. Majoritatea respondenților consideră că nu sunt corecte competițiile pentru finanțarea proiectelor din fonduri guvernamentale, că publicațiile în reviste științifice românești nu sunt relevante pentru evaluare, că ar fi bine să se utilizeze evaluatori străini și că aparatul administrativ al instituțiilor în care lucrează nu îi sprijină în activitatea lor.

Acest document a fost realizat în 2006, în cadrul proiectului „Transparență și obiectivitate în administrarea cercetării din România”. Proiectul a fost derulat de către asociația Ad Astra a cercetătorilor români în perioada decembrie 2005 – noiembrie 2006 și a fost finanțat de către Uniunea Europeană în cadrul programului Phare 2003 – Consolidarea Societății Civile în România. Informații suplimentare despre acest proiect pot fi găsite la adresa www.ad-astra.ro/phare. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene.